

Oponentský posudok habilitačnej práce

Autor: PaedDr. Ján Záhorec, PhD.
Názov práce: Rozvíjanie digitálnych kompetencií v kontexte odborovej didaktiky
Oponent: prof. PaedDr. Katarína Žilková, PhD.

Odbor habilitačného a inauguračného konania: Odborová didaktika

Aktuálnosť témy a cieľ práce

Habilitačná práca je zameraná na problematiku rozvíjania profesijných digitálnych kompetencií učiteľov. Inovácia vzdelávania v tejto oblasti podlieha vysokému tempu technologického pokroku a aj z tohto dôvodu je permanencia a kontinuita výskumných aktivít súvisiacich s rozvíjaním digitálnych kompetencií učiteľov a budúcich učiteľov nevyhnutná. Tému považujem za vysoko aktuálnu nielen v kontexte zmien vo vzdelávaní v čase Covid pandémie, ale aj v kontexte v súčasnosti prebiehajúcej transformácie prípravy budúcich učiteľov a súvisiacimi legislatívnymi a ďalšími zmenami v procese vysokoškolského vzdelávania.

Hoci cieľ práce nie je explicitne v práci formulovaný, z koncepcie je zrejmé, že autor smeroval k návrhu optimálneho modelu prípravy budúcich učiteľov z pohľadu rozvíjania ich profesijných digitálnych kompetencií na základe výskumu o formovaní ich profesijných digitálnych kompetencií počas pregraduálnej prípravy.

Posúdenie teoretických východísk a empirickej časti habilitačnej práce

Predložená práca má jednotnú koncepčnú líniu a ucelenú štruktúru. Teoretická časť reflektuje kľúčové pojmy (napr. digitálna gramotnosť, digitálne kompetencie a pod.) a súvťažné aspekty (napr. prehľad o projektoch a procesoch zameraných na digitálnu transformáciu slovenského školstva, resp. na rozvíjanie digitálnej gramotnosti žiakov a učiteľov, porovnanie digitálnych zručností žiakov a učiteľov v medzinárodnom kontexte a pod.), ktoré majú potenciál ovplyvňovať rozvíjanie digitálnych kompetencií učiteľov a budúcich učiteľov. V súvislosti s teoretickými východiskami týkajúcimi sa kompetencií učiteľov by som rada upriamila pozornosť autora aj na ďalšie rozpracované a etablované teórie, napríklad Schulmanov koncept kompetencií pre vyučovanie, ktorý úzko súvisí s odborovou didaktikou (Schulman, 1987). Podobne aj spracovanie transdisciplinárnej didaktiky o učiteľskom zdieľaní znalostí a zvyšovaní kvality výučby naprieč rôznym odborom (Slavík, Janík, Najvar a Knecht, 2017) je príkladom kvalitného teoretického východiska pre rozvíjanie profesijných kompetencií učiteľov, ktoré by sa dalo rozšíriť práve o aspekt rozvíjania digitálnych kompetencií. Autor v teoretickej časti práce preukázal veľmi dobrý prehľad o aktuálnom stave problematiky. Príkladom

je zmapovanie procesu informatizácie a digitalizácie školstva na Slovensku, a zároveň prehľad o výskumných zisteniach úrovne digitálnych zručností žiakov a učiteľov v medzinárodnom kontexte. Prehľadové časti a výsledky IT Fitness Testu a PIAAC (Programme for the International Assessment of Adult Competencies) sú zbytočne rozsiahle a príliš podrobné, čím sa stráca v množstve údajov hlavné posolstvo výsledkov a význam pre predloženú prácu. Iste sú tieto výsledky z hľadiska zamerania práce významné, ocenila by som však, keby ich autor sprehľadnil, napríklad vo forme vlastného grafického spracovania alebo inej, napr. SWOT analýzy. Napriek uvedeným, menej významným, výhradám považujem teoretickú časť práce za systematicky spracovanú s ohľadom na ďalšie výskumné zameranie práce.

Empirická časť habilitačnej práce je zameraná na identifikáciu potrieb pedagogickej praxe z pohľadu študentov učiteľstva v oblasti rozvíjania digitálnych profesijných kompetencií. Autor v nej uvádza výsledky projektu „Inovácia pregraduálnej prípravy učiteľov v oblasti didakticko-technologických kompetencií“ (pozn. hlavným riešiteľom bol autor projektu), v rámci ktorého riešitelia zisťovali názory študentov na potreby ich profesijnej prípravy v oblasti rozvíjania digitálnych kompetencií. Napriek tomu, že vzhľadom na rozsah a výber výskumného súboru ide o výsledky nereprezentatívneho charakteru, môžeme konštatovať, že autor uvádza originálne výsledky o názoroch a očakávaniach študentov v kontexte rozvoja ich profesijných digitálnych kompetencií. Úroveň štatistického spracovania a analýzy údajov je vynikajúca. Autor použil pomerne robustný diapazón štatistických nástrojov, ktoré sú korektne dôvodené. Formulácia štatistických hypotéz, výber testov a interpretácia údajov sú taktiež odborne korektné, avšak pre menej skúseného čitateľa (ne-matematika) môžu byť nezrozumiteľné a málo výpovedné. Ale tento aspekt autor zohľadnil v sumarizácii hlavných zistení a vo formuláciách návrhov odporúčaní pre prax, kde preukázal schopnosť transpozície vedeckých výsledkov do pedagogických odporúčaní, resp. edukačných implikácií.

Výsledky habilitačnej práce a jej prínosy pre vedu a výskum

Výsledky habilitačnej práce je možné diferencovať v dvoch rovinách: jednu tvoria výskumné výsledky zo zisťovania názorov študentov a druhú návrh implikácií vyplývajúcich z výsledkov výskumu.

Vo výskume autor reflektoval dve dimenzie rozvíjania uvedených kompetencií: a) identifikácia prostriedkov (hardvér, softvér), osvojenie si práce s nimi v rámci profesijného rozvoja a b) identifikácia spôsobov zaradenia digitálnych technológií do vyučovacieho procesu, resp. kde a kedy ich zaradiť do vyučovania. *Výskumný zámer* bol cielený na zisťovanie pohľadu študenta na rozvíjanie jeho profesionálnych kompetencií z oblastí softvérových produktov (softvér interaktívnych tabúl, softvérový kancelársky balík, softvér na podporu vyučovania vo forme aplikácií pojmového mapovania a hlasovacích systémov a podobne) a ich zaradení do vzdelávacieho procesu. Zároveň boli zohľadnené nasledujúce aspekty: zaradenie softvérov do študijných programov, forma zaradenia, optimálna časová dotácia predmetu, význam z hľadiska uplatniteľnosti digitálnych kompetencií v praxi pri vyučovaní predmetu, a význam z hľadiska uplatniteľnosti v rámci očakávaného vlastného sebarozvoja. Odporúčala by som autorovi explicitnejšie definovať uvedené aspekty a jednoznačnejšie, resp. presnejšie pomenovať tieto kategórie. Spracovanie údajov umožnilo autorovi hľadať kauzality, zisťovať štatistickú významnosť a formulovať závery v kontexte kombinácií jednotlivých kategórií, resp. faktorov. Tieto výsledky umožnili autorovi identifikovať silné a slabé

stránky pregraduálnej prípravy rozvíjania digitálnych kompetencií študentov, čo vyústilo do optimálnejšieho návrhu koncepcie pregraduálneho vzdelávania v oblasti rozvíjania učiteľských profesijných digitálnych kompetencií.

Závery sú pomerne široké a v rámci obhajoby habilitačnej práce odporúčam autorovi prehľadne a exaktne prezentovať výber relevantných výsledkov. Pozitívne vnímam formuláciu návrhu odporúčaní, ktoré sú explicitne viazané na predchádzajúce výskumné výsledky a teda reflektujú závery výskumu. Ako nedostatok hodnotím absenciu limitujúcich faktorov výskumu. Žiadam autora práce, aby sa počas prezentácie práce vyjadril aj k obmedzeniam výskumu, ktoré mohli mať vplyv na relevantnosť výsledkov.

Formálna stránka práce

Habilitačná práca má rozsah 195 strán, z čoho je 179 strán textu (bez príloh). Štruktúrovaná je do 5 kapitol, pričom prvé dve majú teoretický charakter, tretiu tvorí empirická časť a v posledných dvoch sú koncipované hlavné zistenia a ich didaktická interpretácia spolu s odporúčaniami do pedagogickej praxe.

Z formálneho hľadiska sa v práci nenachádzajú vážnejšie nedostatky. Práca je napísaná v súlade s príslušnými pravidlami bez vážnejších gramatických a štylistických nedostatkov. V habilitačnej práci sú dodržané príslušné citačné normy.

Otázky a námety do diskusie

1. Vysvetlite kľúčové pojmy (digitálne technológie, informačné a komunikačné technológie), ktoré v práci používate, ale neboli dostatočne vymedzené, čoho dôsledkom sú nepresnosti (napríklad zdvojenie slov pri používaní spojenia „IKT technológie“ na str. 70, alebo na str. 71 „schopnosti riešenia problémov s využitím informačno-komunikačných technológií (= digitálna gramotnosť)“ – je len toto digitálna gramotnosť?). Vysvetlite vzťah medzi DT a IKT.
2. Uvádzate, že odporúčate presunúť predmety didakticko-technologickej prípravy do vyšších ročníkov štúdia. Myslíte si, že dôsledkom bude skutočne transformácia tzv. „študentského“ na „učiteľský“ pohľad na možnosti využívania digitálnych technológií? Nie je možná aj cesta v súčasnosti nastaveným spôsobom, ale s väčším akcentom na využívanie digitálnych technológií priamo v odborných predmetoch, resp. v didaktikách predmetov so zameraním na konkrétne aktuálne softvérové aplikácie? V matematike sú obľúbené napríklad softvérové nástroje typu CAS, DGS a podobne a predpokladám, že v rámci všeobecných predmetov nie je priestor na ukážky didaktického využitia takýchto nástrojov.
3. Vysvetlite, prečo ste sa rozhodli do výskumného nástroja zaradiť aj produkty hlasovacích systémov. Aké majú výhody a nevýhody najmä v kontexte formatívneho hodnotenia žiakov alebo študentov?

Záver

Habilitačná práca PaedDr. Jána Záhorca, PhD. je originálnym dielom autora, ktorý preukázal svoju odbornú aj vedeckú, teoretickú aj praktickú erudovanosť v problematike rozvíjania digitálnych profesijných kompetencií učiteľov a budúcich učiteľov. Protokol o kontrole originality uvádza

Univerzita Komenského v Bratislave
Pedagogická fakulta

Račianska 59
813 34 Bratislava

prof. PaedDr. Katarína Žilková, PhD.
prodekan pre informatizáciu

percentuálny podiel textu, ktorý má prekryv s indexom prác korpusu CRZP na úrovni 5,43%, čo je akceptovateľná zhoda. Zároveň konštatujem, že identifikované zhodné texty sú korektne citované.

Habilitačnú prácu odporúčam k obhajobe a po jej úspešnom priebehu odporúčam udeliť PaedDr. Jánovi Záhorcovi, PhD. vedecko-pedagogickú hodnosť docent, v skratke „doc.“ v odbore habilitačného konania a inauguračného „Odborová didaktika“.

V Bratislave, 05. 04. 2022

prof. PaedDr. Katarína Žilková, PhD.
oponent

